

O'ZBEKISTONDA SUT VA SUT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISHNING STATISTIK TAHLILI

Tojiddionov Sardor

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Sharipov Shohjahon

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Turayeva Gulizahro

Guliston Davlat Universiteti o'qituvchisi

***Annotatsiya** Sut va sut mahsulotlari kundalik iste'mol qilinadigan mahsulotlar guruhiga kiradi va chorvachilikning asosini tashkil qiladi. Ushbu maqolada sut va sut mahsulotlari ishlab chiqarish jarayoni va uning mamlakatimizdagi hozirgi holati tahlil qilingan. Sut va uni ishlab chiqarish jarayonida etibor berilishi lozim bo'lgan asosiy jihatlar aytilib statistik tahlil natijalari bayon qilingan.*

***Kalit so'zlar.** ishlab chiqarish, sut va sut mahsulotlari, assortiment, rekonstruksiya, pasterizatsiya, sigir suti, echki suti.*

***Abstract** Milk and milk products belong to the group of daily consumed products and form the basis of animal husbandry. This article analyzes the production process of milk and dairy products and it's current state in our country. The main aspects that should be paid attention to in the process of milk and its production are mentioned and the results of the statistical analysis are presented.*

***Key words.** production, milk and milk products, assortment, reconstruction, pasteurization, cow's milk, goat's milk.*

Kirish. Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab oziq-ovqat xavfsizligi masalalari O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatida markaziy o'rinlardan birida turadi. Endilikda aholi turmush farovonligini va sifatini yanada oshirish, aholini oziq-ovqat bilan tolaqonli ta'minlash masalalari oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash muammosi bilan chambarchas bog'liqdir. Shu boisdan, O'zbekistonda oziq-ovqat dasturini amalga oshirish asosida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning nazariy asoslarini va ustuvor yo'nalishlarini ilmiynazariy va amaliy jihatdan tadqiq etish zarurati mazkur tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilab berdi

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni[1] va O'zbekiston Respublikasi "Oziq-ovqat mahsulotining sifati va xavfsizligi to'g'risida"gi qonunida sut va sut mahsulotlari ishlab chiqarishni takomillashtirish haqida ta'kidlab o'tilgan. [2].

Muhokama va natijalar. Biz xalqimiz farovonligi yo'lida oziq-ovqat tarkibidagi eng zarur mahsulotlardan bo'lgan sutning dasturxonimizda ko'p bo'lishi tarafdorimiz. Shular qatorida sohani yanada rivojlantirish, fermerlar daromadini oshirish, oziq-ovqat

xavfsizligini ta'minlash hamda tabiiy resurslardan barqaror foydalanish borasida foydalanilmayotgan bir qator imkoniyatlar mavjud.(1-rasm)

№	Yillar	Sut, ming tonna	Tuxum, mln dona	Asal, tonna	Qirqib olingan jun, tonna	Pilla, tonna
1	2018-y	10466,4	7459,3	12578,4	34615	17912,3
2	2019-y	10714,3	7771,2	13001,7	35115	21374,1
3	2020-y	10976,9	7781,2	13357,8	35422	20941,9
4	2021-y	11274	7788	14067	36345	22769,9
5	2022-y	11629,4	8129,3	14698,4	37269	24300,2
6	2018-yilga nisbatan, foizda	111,1	108,9	116,8	107,6	135,6

1-rasm. O'zbekiston Respublikasida 2018-2022 yillarda barcha toifadagi xo'jaliklarda ishlab chiqarilgan chorvachilik mahsulotlari to'g'risida ma'lumot.

Davlat rahbarining 2018-yil 16-yanvardagi "Mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligini yanada ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni va ayni paytda ishlab chiqilayotgan O'zbekiston qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasi shu nuqtai-nazardan dolzarbdir.

Xulosa va tavsiyalar Sut mahsulotlarini ishlab chiqarish viloyatlar kesimida turli xil joylashgan. Qashqadaryo, Samarqand, Farg'ona va Xorazm viloyatlarida sut mahsulotlarini ishlab chiqarish yuqori bo'lsa, Qoraqalpog'iston, Sirdaryo va Navoiy viloyatlarida bu ko'rsatkichlar eng pastligini ko'rishimiz mumkin.(2021-2022-yil ma'lumotlariga ko'ra) O'zbekistonda sut va sut mahsulotlari ishlab chiqarishni yanada rivojlantirish uchun quyidagilarni taklif etilmoqda: -sut va sut mahsulotlari, shu jumladan ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish, saqlash va sotish sohasiga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish; -sut mahsulotlarini yetkazib berish tizimini barqaror rivojlantirish uchun sut va sut mahsulotlarini qabul qilish va tashish uchun kichik fermalar tashkil etish zarur. -sut mahsulot ishlab chiqarish hajmlarini ko'paytirish uchun ozuqa bazasini mustahkamlash; -aholi keng qatlamlarining sut mahsulotlariga bo'lgan talabini mahsulot turlari, hajmi va sifati bo'yicha ichki ishlab chiqarish hisobiga ta'minlash uchun sussiydiyalar ajratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. T. 2022-yil 28-yanvar, PF-60-sonli O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.

2. O'zbekiston Respublikasi "Oziq-ovqat mahsulotining sifati va xavfsizligi to'g'risida"gi qonuni. T. 1997-yil 30-avgust. 483-I-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oziq-ovqat sanoatini jadal rivojlantirish hamda aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan to'laqonli ta'minlashga doir chora-tadbirlar" to'g'risida 2020-yil 9-sentyabr. PQ-4821-son
4. Jonixonov.M, Rahmonov.S, Oziq-ovqat dasturi: mamlakat iqtisodiyoti, iqtisodiyot barqarorligi va farovonlikning mustahkam asosi. Xalq so'zi, 2014-y 7-iyul
5. Umarov, S. R. (1993). Some boundary value problems for elliptic equations with a boundary operator of fractional order. In *Doklady Akademii Nauk* (Vol. 333, No. 6, pp. 708-710). Russian Academy of Sciences.
6. Umarov, S. R. (1992). On the well-posedness of boundary value problems for pseudodifferential equations with analytic symbols. In *Doklady Akademii Nauk* (Vol. 322, No. 6, pp. 1036-1039). Russian Academy of Sciences.
7. Rustamovich, U. S. (2017). Features of innovative water management in the modernization of economy. *TRANS Asian Journal of Marketing & Management Research (TAJMMR)*, 6(1), 45-53.
8. Умаров, С. (2017). Основные направления инновационного развития водного хозяйства и его поддержка. *Экономика и инновационные технологии*, (1), 43-50.
9. Gulizahro, T., Mamlakat, D., Sarvinoz, A., & Sabina, J. (2023). AGROSANOAT MAJMUASINING RAQAMLI PLATFORMALARINI RIVOJLANTIRISH. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(11), 49-54.
10. Turayeva, G. (2023). The significance of sustainability of grain production in the consumer basket. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 420, p. 01019). EDP Sciences.
11. Тураева, Г. (2023). Актуальность Обеспечения Стабильности Производства Зерна В Национальной Экономике. *Бюллетень педагогов нового Узбекистана*, 1(9), 101-107.
12. Nurumbetova, S. (2022). VAIN ASPECTS OF PRACTICAL RELIGIOUS EXAMINATION IN THE INVESTIGATION OF CRIMES RELATED TO PROHIBITED RELIGIOUS MATERIALS. *Science and Innovation*, 1(6), 108-113.
13. Khujaev, O., Obidjanov, D., Tursunov, O., & Nazarova, O. (2021, December). Types and composition of diseases and pests of restructured forest and pasture plants in the dry part of the Aral Sea. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 939, No. 1, p. 012084). IOP Publishing.
14. Dilafruz, Y., Odina, N., & Otabek, K. (2023). EFFECT OF THE FUNGUS STIGMINA CARPOPHILA (LEV) ON ALMOND FRUIT WEIGHT. *American Journal of Technology and Applied Sciences*, 16, 1-3.
15. Nazarova, O., Khujaev, O., & Jumanazarov, G. (2023, March). Septoria (*Septoria pistaciae* Desm.) pathogen infecting pistachio nuts in Uzbekistan and its biological characteristics. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1142, No. 1, p. 012051). IOP Publishing.